

דין "מים מגולין" בזמננו

אוס' ביצה (ו"א ק"א"ה והאי"ה)

אין לומר שצריך מנין אחר להתיירו, דכיון דזה הטעם משום חששא ועברה החששא עבר הטעם. וה"נ אמרינן גבי מים מגולין דאסורין שמא נחש שמה מהן, ועכשיו שאין נחשים מצויין בינינו אנו שותין מהן אפילו לכתחילה אע"פ שהוא דבר שבמנין.

א"ע (ו"א ק"א"ה)

משקים שנתגלו אסרום חכמים דחיישינן שמא שמה נחש מהם והטיל בהם ארס. ועכשיו שאין נחשים מצויים בינינו מותר.

א"ע (ו"א ק"א"ה)

ועכשיו שאין נחשים. עיין בשל"ה דף ע"ט ע"ב שכתב דמ"מ שומר נפשו ירחק מזה. והא ראה שהרי הטור כתבן לכל הדינים אחד מהם לא נותר ע"ש עוד. ובהנהגת החסיד הגר"א ז"ל כתוב ג"כ שהיה נזהר מאד בדבר זה ע"ש טעמו. ע"כ הרוצה ליזהר יעיין כל הדינים בטור.

א"ע (ו"א ק"א"ה)

אבל מקובלים אנחנו מרבינו הגר"א, דאם כי חז"ל פירשו טעמם, בכל זאת עוד השאירו טמונים בסתר לבבם טעמים לאלפים גדולים ורבים, אבל לא זה לאוזן המון בני ישראל.

הרב יצחק אייזיק האו"ה

(א"ת: סק"מ וכתב"מ א"י ה"א, כ"ג, א)

אני אינני אומר שנשתנו הטבעים, אלא שספו תמו מחלקי העולם שלנו אותם הנחשים שהיה מטבעם לשתות משקין ידועים ולפלוט ארסם תוכם. ויש רבות כאלה בתולדות בעה"ח. על כל פנים אני פניתי כבר לגדולי הזואולוגיה בהודו ולתשובתם אחכה.

הרב יצחק יעקב ווייס

(א"ת: א"ת ג"א ע"ב)

ואגב אזכיר דבר פלא, המחבר בש"ע (סי' קט"ז סעי' א') העתיק להלכה דברי התוס' והרשב"א, דעכשיו שאין נחשים מצויים ביננו מותר, והפ"ח (שם סק"א) כתב דהמחבר לא דיבר רק במדינתנו, אבל בארצות המערב יש הרבה מקומות דשכיחי בהו נחשים ועקרבים, וגם פה ירושלים תוב"ב ואגפיה אעפ"י שאינם מצויין הרבה, מ"מ מצויין קצת, וראוי לכל לרא לנפשו להזהר בהם, ובשיורי ברכה אות ג' הביאו וסיים שכן נוהגין עתה בא"י ליזהר בזה עכ"ד...

אבל הפלא הוא איך אפשר לומר שהב"י שהי' מרא דארעא דישאל, כתב דין זה דעכשיו שאין נחשים מצויין וכו' רק למדינתנו ולא למדינת א"י שהי' דר שם, ועכ"פ הי' לו לפרש ולא לסתום, וצ"ע.

מה יסוד המשנה ועריכתה

טז

בקיאת האמוראים במשנה וברייתא

בבבלי בבא מציעא ק"ד ע"ב מצינו שרבה בר אבוחו אמר על עצמו, בארבעה לא מצינא, בשיתא מצינא (?), כלומר איני בקי בסדרי זרעים וטהרות, וראה ברש"י סוכה י"ד ע"א ד"ה משום הכי שכתב שאלתי את מורי מגופה דמשנה דמייתי אגב בשמעתין מי שייך למיתני "גופא" כדגדס במימרות האמוראים, ואמר לי רבי משום דהך משנה מן טהרות וכו'.

ובזה נבין ציונו של רש"י בכתובות ט"ו רע"ב והתנן מצא בה תנוק מושלך, שכתב: משנה היא בסדר טהרות, מה שאין זה מדרכו לציין מסורת הש"ס, אבל הנה נקטו שם משנה זו בסגנון "גופא" ראה שם, לכן רמז שהיא משנה בסדר טהרות וכדברי רבו שהביא בסוכה שהעתיקתי, וראה בתוס' בכורות כ"ז ע"ב ד"ה וכו', שכתבו: דרך הש"ס להאריך קצת כשמביא משניות מזרעים וטהרות, ועיין בהקדמת הרבינו תם לספרו הישר.

הנחה זו תאיר לנו אשר לפעמים לא נקטו על הנשנה בורעים או טהרות "תנן" כרגיל כשהביאו משנה, שהכוונה אנחנו כולנו תנינו משנה זוא), אך נקטו תניא, כמו כשהביאו ברייתא, לפי שאין זה ודאי שכל אחד שנה זרעים או טהרות, ומעתה אין צורך להגיה בדוכתי טובי.

כמו, בברכות מ' ע"ב ראה הגיעב"ץ שם, כן בפסחים מ"ב ע"ב תניא המתמד וכו' והיא במעשרות פ"ב, עוד שם מ"ח סע"א והתניא חמשת כ"ו והיא בחלה פ"ב, ועוד שם שם דתניא ר"א וכו' והיא בחלה שם, ושם ג"א ע"ב דתניא ר"א וכו' והיא בשביעית פ"ט. בי"מ ס"א ע"ב דתניא אין לו בזה וכו' והיא בנגעים פ"ד. בסוכה י' ע"א דתניא טפת וכו' והיא באהלות פ"ג, ושם ל"ו ע"א דתניא ר"ש פוטר והיא במעשרות פ"א, בביצה ה' ע"א ותניא כרם רבעי כ"ו וכן בראש השנה ל"א ע"ב והוא במע"ש פ"ה, ובמו"ע ק"ה ע"ב והוא תניא אלו שמטמאין וכו' והיא באהלות פ"ב.

וכן ביבמות ע"ב ע"ב דתניא הכל כשרים לקדש וכו' והוא בפרה פ"ד מ"ד.

א) ראה אשר כתבתי בפנים פרק א' הערה ס"ב שלפעמים נקטו "תנן" על הלכה שאינה מבוארת במשנה אך נלמדה מכללה, ואין צורך לשבש נוסחאות בדוכתי טובי, כמו בברכות ל"ו ע"א ראה גה"ש והגיעב"ץ שם, בעירובין י' ע"ב ראה הגר"ב והגר"מ שטרשין שם. בפסחים ב' ע"ב ראה נודע ביהודא מה"ת י"ד סי' קמ"ד, ביבמות ק"ב ע"ב ותנן גמי אין התורם וכו' ראה בגה"ש שם, בגדרים ג' ע"ב ראה הגיעב"ץ שם, בחולין ל"א ע"ב דתנן מטבילין ראה תוס' שם. ועיין ביומא ג"ה סע"א ובגה"ש שם, בתוס' ברכות כ"ד ע"א ונדה ע' ע"א ד"ה התניא שכתבו כי סגנון "התניא" נקטו אך על ברייתא שהובאה ממקום אחר אבל על ברייתא נודעת להם מכבר באותו ענין אמרו "הא קתני" שסגנון כזה נקטו גם על הנשנה במשנתנו, ועיין תוס' מנחות י' ע"ב ד"ה אלא ונדה ל"ד סע"ב ד"ה אילימא ובגה"ש שם, וראה עוד ברש"י חולין ס"ו רע"א שכתב, תנא דבי רב" קרי לברייתא קמייתא ששניה בתורת כהנים דמקרי ספרא דבי רב לפי שהיה שגור בביתמ"ד בפי כולם אבל ברייתא דתנא דבי ר' ישמעאל לא היתה שגורה אלא בפי תלמידיו, ועיין שו"ת הרמ"ע פאנאו סי' כ"ה.